

№ 32 (2022) С. 48–52

National Academy of Fine Arts and Architecture Collection of Scholarly Works «Ukrainian Academy of Art»

ISSN 2411–3034

Website: <http://naoma-science.kiev.ua/>

УДК 711.57:[727:378.4]

ORCID ID: 0000-0001-5901-4480

ORCID ID: 0000-0003-1386-4687

DOI: <https://doi.org/10.32782/2411-3034-2022-32-6>

Володимир Чернявський

доктор архітектури, професор,
завідувач кафедри теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв
Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури
volodymyr.cherniavskiy@naoma.edu.ua

Анастасія Левик

аспірантка кафедри теорії, історії архітектури та синтезу мистецтв
Національної академії образотворчого мистецтва і архітектури
Anastasiia.Levyk@naoma.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ АРХІТЕКТУРНО-ПЛАНУВАЛЬНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УНІВЕРСИТЕТСЬКИХ КАМПУСІВ КИЄВА

Анотація. У статті розглянуто особливості формування університетських кампусів на прикладі закладів вищої освіти Києва. Проаналізовано архітектурно-планувальну організацію Національного авіаційного університету та наведено детальні приклади використання його території, формування студентського містечка. Розглянуто історію формування кампуса Київського національного університету будівництва і архітектури та виявлено характерні функціонально-планувальні особливості, притаманні даному закладу вищої освіти, ураховуючи концепцію розвитку КНУБА. Досліджено особливості облаштування кампуса для підготовки фахівців у галузі архітектури та будівництва. Виявлено рекомендації для проектування території університету.

Ключові слова: університетський кампус, студентське містечко, архітектурне середовище, архітектурно-планувальна організація, функціональна структура.

FEATURES OF ARCHITECTURAL AND PLANNING ORGANIZATION OF UNIVERSITY CAMPUSES OF KYIV

Volodymyr Cherniavskiy, Anastasiia Levyk

Abstract. The article examines the peculiarities of the formation of university campuses using the cases of higher education institutions in Kyiv. The architectural and planning organization of the National Aviation University is analyzed, and detailed examples of the use of its territory and the formation of a student campus are given. The origin of the campus of the Kyiv National University of Construction and Architecture was considered, and the characteristic functional and planning features inherent in the higher education institution were specified, taking into account the concept of the KNUBA development. The peculiarities of the campus arrangement for the training of specialists in architecture and construction were studied. Recommendations for designing the university territory were elucidated.

Features of NAU HAV (informal education space) at NAU, which lays the groundwork for learning, hackathons and recreation, are described in detail. The hub's priority growth areas are education and science.

The functional features of NZEB HUB (Scientific and educational center for design and research of buildings with close to zero energy consumption of KNUBA) in KNUBA, where training courses and certification of specialists in the construction industry are held, are indicated.

Researchers and scientists consider the university campus as a landscape environment, an architectural solution, and an architectural environment.

Key words: university campus, student town, architectural environment, architectural and planning organization, functional structure.

Постановка проблеми. Кожен університетський кампус має свої характерні структурні та архітектурно-планувальні особливості. Існує нагальна проблема недостатнього рівня комфортності університетських кампусів в Україні.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. О. С. Слепцов у статті «Архітектурно-будівельна концепція розвитку Київського національного університету будівництва і архітектури» аналізує сформовану десятиліттями містобудівну організацію КНУБА та наводить приклади вирішення покращеної та вдосконаленої планувальної структури університетського кампуса. Р. Ю. Тормосов, В. І. Скочко у статті «Науково-освітній центр проектування та досліджень будівель, близьких до нульового енергоспоживання КНУБА: етапи заснування та тренінгові програми» детально описують умови реалізації проекту на базі університету. О. В. Вент (авторeref. «Особливості організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти на прикладі НАУ») дає рекомендації для облаштування університетських кампусів у період пандемії. У статті «Видозміна архітектурного образу будівель вищих навчальних закладів із часу появи перших університетів до сьогодення» О. О. Мартинів наведено формули класичної моделі та сучасної моделі побудови будівлі ВНЗ. У статті В. К. Сафронова та О. О. Сафронової «Деякі аспекти формування інформаційно-емоційної складової дизайну архітектурного середовища» описано підходи до організації громадських приміщень та комплексів, естетичні аспекти візуально комфортного середовища.

Мета статті – дослідити, проаналізувати і виявити особливості архітектурно-планувальної організації університетських кампусів Києва, надати пропозиції щодо поліпшення існуючої ситуації.

Виклад основного матеріалу. Головними функціями університетських кампусів є освіта, дозвілля і проживання учасників освітнього процесу. Наведені нижче приклади демонструють особливості структурної організації університетів та приклади формування цілісного архітектурного середовища як єдиного університетського комплексу.

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (КПІ ім. Ігоря Сікорського) сьогодні має 14 факультетів, 10 навчально-наукових інститутів, декілька науково-дослідних інститутів і наукових центрів, власне видавництво «Політехніка». Кам-

пус займає площу 120 га, де навчаються та живуть 25 тис здобувачів вищої освіти, які мають можливість відвідувати Центр культури та мистецтв, поліклініку, сучасний спортивний комплекс, Науковий парк «Київська політехніка», найбільший університетський музей України – Державний політехнічний музей при КПІ ім. Ігоря Сікорського, церкву (Міжконфесійний храм Святителя Миколи Чудотворця). Університетське містечко складається з 33 навчальних корпусів та 20 гуртожитків.

Київський національний університет ім. Тараса Шевченка (КНУ ім. Т. Шевченка) є найбільшим університетом за кількістю студентів і спеціальностей в Україні, налічує 13 факультетів, 8 навчальних інститутів, 1 навчально-науковий центр, 204 кафедри, 2 коледжі, 4 музеї, ліцей, підготовче відділення, Астрономічну обсерваторію, Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет» та Наукову бібліотеку ім. М. Максимовича. Сьогодні в університеті навчаються 26 тис студентів, 1 645 аспірантів та 125 докторантів. Для проживання студентів створено студентське містечко з 18 комфортабельними гуртожитками, комп'ютерними клубами, спортивним комплексом, їдальнями, кафе, танцювальними залами. Дозвілля студентів організовано за певними інтересами: в університеті функціонують Народна хорова капела «Дніпро» та туристичний клуб «Університет». Однак не всі корпуси і гуртожитки розташовані в одному місці. Найбільше гуртожитків розташовано на околицях міста на вул. Ломоносова, решта розосереджені ближче до центру столиці (просп. Валерія Лобановського, вул. Єреванська, вул. Мельникова).

Університетський кампус Національного авіаційного університету знаходиться на проспекті Любомира Гузара, 1, а територія обмежена вулицями – Гарматною та Відрадним проспектом. Навпроти Студентського бістро НАУ розміщена зупинка трамваю «Національний авіаційний університет», також до університету можна дістатися іншими видами громадського транспорту (автобусом чи маршрутним таксі), адже є зупинки навпроти п'ятого гуртожитку та біля восьмого корпусу. Рекреаційної зони на огороженій території університету немає, однак біля навчально-спортивного оздоровчого центру НАУ студенти або викладачі можуть піти до місцевого парку Відрадний та відпочити після занять біля озера Відрадне.

Для забезпечення 25 тис. студентів комфортними умовами на території НАУ є навчальні підрозділи в кількості п'яти інсти-

тутів та десяти факультетів, які розміщені в дванадцяти навчальних корпусах. У першому корпусі, окрім адміністрації всього університету, знаходиться Вчена рада університету. У четвертому корпусі на першому поверсі розташований читальний зал науково-технічної бібліотеки, на другому знаходяться дві великі лекційні аудиторії та дві їдальні. Частина сьомого корпусу займають Авіакосмічний лицей НАУ ім. Сікорського та Інститут міжнародних відносин. Серед усіх навчальних корпусів виділяється за висотою 16-поверхівка – це восьмий корпус. За дев'ятим корпусом є навчально-науковий аеродинамічний комплекс на базі дозвукової аеродинамічної труби ТАД-2. Служба головного енергетика розміщена біля дев'ятого корпусу. Біля сьомого та дев'ятого корпусів збудовано три багатопверхові житлові будинки. Поблизу десятого та одинадцятого корпусів є паркувальні майданчики. Майже весь одинадцятий корпус займає ангар.

Біля першого корпусу є Науково-технічна бібліотека НАУ, де розташовані читальні зали. Поруч знаходиться приймальна комісія, з якої через перехід можна потрапити у Центр культури і мистецтв із залом на 1 500 місць. Через перехід із першого корпусу можна потрапити у двоповерхову студентську їдальню, більярдний клуб «Авіатор».

Навчально-спортивний оздоровчий центр розташований окремо від усіх корпусів.

Через дорогу від кампуса по вул. Гарматній знаходяться кілька гуртожитків, готель та Авіаційний медичний центр. Усього у студмістечку налічується дванадцять гуртожитків. Вони збудовані поміж житлової забудови та магазинів. Адміністрація студентського містечка та паспортний стіл знаходяться у третьому гуртожитку, навпроти якого є нічний клуб. Поблизу знаходиться четвертий гуртожиток, де на першому поверсі є НАУ НАВ за адресою: м. Київ, вул. Гарматна, 53. НАУ НАВ – це створений за ініціативою Наукового товариства студентів, аспірантів, докторантів та молодих учених НАУ простір неформальної освіти.

Кампус КНУБА займає територію кварталу, що обмежений Повітрофлотським проспектом та вулицями Освіти, Максима Кривоноса та Івана Клименка площею 13 га [1, с. 321]. Навпроти головного корпусу розташована зупинка громадського транспорту. 1963 р. – це початок формування кампуса КНУБА, а саме переїзд університету в будівлю головного корпусу за адресою: м. Київ, Повітрофлотський проспект, 31. Через два роки за проектом архі-

текторів було збудовано спортивний комплекс, що складається зі стадіону та триповерхового корпусу зі спортивними залами та басейном. У 1978 р. з боку вул. Освіти до головного корпусу було прибудовано 4-поверховий корпус з аудиторіями та кабінетами. Архітектурний корпус був споруджений у 1982 р. з боку вул. Преображенської. Зараз у кампусі навчаються 10,5 тис студентів.

В університеті є три наукові інститути, чотири факультети, два науково-дослідні комплекси, центр економічних досліджень і прогнозувань, 11 науково-дослідних лабораторій. До складу науково-дослідної частини університету входять такі наукові підрозділи: три науково-дослідні інститути, два науково-дослідні комплекси, науково-дослідні лабораторії, орган із сертифікації будівельних матеріалів, галузевий технічний комітет зі стандартизації будівельних матеріалів в Україні, випробувальний центр будівельних конструкцій [4].

Студенти живуть у восьми гуртожитках за адресою: м. Київ, вул. Освіти, 5, мають свої медпункт і паспортний стіл. Поза навчанням мають змогу відпочити у Центрі культури та дозвілля (вул. Преображенська, 2а). Студенти також мають змогу бути слухачами курсів для будівельників задля отримання сертифікатів українського та європейського зразків у NZEB HUB. NZEB HUB – Науково-освітній центр проектування та дослідження будівель із близьким до нульового енергоспоживанням КНУБА (Повітрофлотський проспект, 31а, 510), у якому діють п'ять функціональних відділів та є 3D-принтер для 3D-друку.

Через дорогу від кампуса за адресою: м. Київ, вул. Освіти, 4 розміщено будівлю навчального закладу «Відокремлений структурний підрозділ «Інститут інноваційної освіти Київського національного університету будівництва і архітектури», де навчають фахівців із шести різних спеціальностей заочної форми підготовки.

Головні висновки і перспективи використання результатів дослідження. Аналіз архітектурно-планувальної організації університетських кампусів у Києві виявив позитивні боки, а саме в НАУ було облаштовано переходи між корпусами, а в КНУБА компактне розташування корпусів дає змогу переходити між ними без переходів. Однак є недоліки в КНУ ім. Т. Шевченка – це розосередженість корпусів по місту (у центрі та на околицях столиці). Отже, компактне розташування корпусів у кампусі сприяє комфортному переміщенню учасників освітнього процесу.

Окрім інститутів та факультетів, у кампусі також можуть бути коледжі, ліцеї та інші відокремлені структурні підрозділи, які підвищують якість здобуття вищої та передвищої освіти. Також варто спланувати можливість проходження курсів підвищення кваліфікації для випускників на базі вже сформованого кампуса.

На території студентського кампуса необхідно спланувати зону для заходів студентського дозвілля, створити можливість для студентів організовувати та бути учасником культурно-масових заходів. За відсутності можливості задіяти в межах університетського кампуса всі три функції можна організувати поблизу університетського містечка такі функції, як житло (студентське містечко) і дозвілля.

Організація кампуса має сприяти не лише всебічному гармонійному розвитку студента як особистості, а й забезпечувати кожного (хто

цього потребує) комфортними умовами проживання та дозвілля у вільний від занять час. Рекреаційна зона має бути у складі території університету або знаходитися поблизу. Спортивні комплекси мають бути обов'язковим структурним складником формування повноцінного університетського кампуса.

На містобудівному рівні слід вирішити питання комфортності транспортних потоків, завдяки яким учасники освітнього процесу можуть дістатися до університету. Важливо мати варіативність у виборі маршруту та транспортного засобу для того, аби вчасно дістатися до навчального закладу з різниці куточків міста.

Ще на етапі проектування кампуса варто продумати систему переходів між корпусами або будувати корпуси настільки щільно, щоб можна було перейти з одного корпусу в інший, не виходячи на вулицю.

Список використаної літератури

1. Слепцов О. С. Архітектурно-будівельна концепція розвитку Київського національного університету будівництва і архітектури. *Архітектурний вісник КНУБА*. 2017. Вип. 13. С. 321–378.
2. Тормосов Р. Ю., Скочко В. І. Науково-освітній центр проектування та досліджень будівель, близьких до нульового енергоспоживання КНУБА: етапи заснування та тренінгові програми. С. 392–402. URL: https://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/21/2016_8/65.pdf.
3. Учасники проєктів Вікімедіа. *Київський національний університет будівництва і архітектури. Вікіпедія*. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Київський_національний_університет_будівництва_і_архітектури (дата звернення: 17.11.2022).
4. Contributors to Wikimedia projects. Campus – Wikipedia. Wikipedia, the free encyclopedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Campus> (date of access: 25.11.2022).
5. Учасники проєктів Вікімедіа. *Вікіпедія*. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Кампус> (дата звернення: 25.11.2022).
6. Мартинів О. О. Видозміна архітектурного образу будівель вищих навчальних закладів з часу появи перших університетів до сьогодення. *Науковий вісник будівництва*. 2017. Т. 90. № 4. С. 54–61. URL: https://vestnik-construction.com.ua/images/pdf/4_90_2017/11.pdf.
7. Ковальський Л., Павленко О. Еволюція закладів архітектурно-художньої освіти. *Архітектурний вісник КНУБА*. С. 519–523. URL: <https://repository.knuba.edu.ua/bitstream/handle/987654321/3590/65.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (дата звернення: 27.11.2022).
8. Шимко В. А. Питання якісної модернізації архітектурного середовища у вишах. *Гірничий вісник*. 2019. № 106. С. 55–59. URL: <https://doi.org/10.31721/2306-5435-2019-1-106-55-59> (дата звернення: 27.11.2022).
9. Голубчак К. Особливості формування інноваційного креативного простору у структурі закладу вищої освіти. 2019. Т. 1. № 2. С. 55–62. URL: <https://doi.org/10.23939/sa2019.02>. (дата звернення: 27.11.2022).
10. Гомон О. О., Ковальська Г. Л. Методика проектування освітніх комплексів на основі уніфікованих блок-модулів. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2022. № 63. С. 218–226. URL: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.63.218-226> (дата звернення: 27.11.2022).
11. Сафронов В. К., Сафронова О. О. Деякі аспекти формування інформаційно-емоційної складової дизайну архітектурного середовища. *Сучасні проблеми архітектури та містобудування*. 2022. № 63. С. 100–109. URL: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.63.100-109> (дата звернення: 27.11.2022).
12. Катола Х. «Зелена» архітектура університетських кампусів. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository* <http://ena.lp.edu.ua>. С. 149–154. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/9c0a64fa-ad6c-446c-b80e-4d7a89e9c7b4/content> (дата звернення: 27.11.2022).
13. Вент О. В. Особливості організації ландшафтного середовища закладів вищої освіти на прикладі НАУ : автореф. ... магістерської роботи : 191. Київ, 2020. 13 с. URL: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/45214/1/Вент_О_В_автореферат.pdf (дата звернення: 27.11.2022).

References

1. Slyeptsov O. S. (2017). Arkhitekturno-budiveln'a kontseptsiya rozvytku Kyivskoho natsional'nogo universytetu budivnytstva i arkhitektury [Architectural and construction concept of development of the Kyiv National University of Civil Engineering and Architecture]. *Arkhitekturnii visnik KNUBA/KNUBA architectural bulletin*: NAUK.-virob.zbirnik/Vidpovid.red. Kulikov P. M. KNUBA, 2017. Vip. 13. S. 321–378 [in Ukrainian].
2. Tormosov R. Yu., Skochko V. I. Naukovo-osvitnii tsentr proektuvannia ta doslidzen budivel blyzkykh do nulovoho enerhospozhyvannia KNUBA: etapy zasnuvannia ta treninhovi prohramy [Scientific and educational center for design and research of buildings close to zero energy consumption KNUBA: stages of establishment and training programs] S. 392–402. URL: https://library.knuba.edu.ua/books/zbirniki/21/2016_8/65.pdf [in Ukrainian].
3. Uchasnyky proektiv Wikimedia. (2005, 21 hrudnya). Kyivskyy natsional'nyy universytet budivnytstva i arkhitektury – Vikipediya [Kyiv National University of Construction and Architecture – Wikipedia]. Vikipediya. https://uk.wikipedia.org/wiki/Київський_національний_університет_будівництва_i_arhitektury [in Ukrainian].
4. Contributors to Wikimedia projects. Campus – Wikipedia. Wikipedia, the free encyclopedia. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Campus> (date of access: 25.11.2022) [in Ukrainian].
5. Uchasnyky proektiv Wikimedia. Kampus – Vikipediia. Vikipediia. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Кампус> (data zvernennia: 25.11.2022) [in Ukrainian].
6. Martyniv O. O. (2017) Vydozmina arkhitekturnoho obrazu budivel vyshchyykh navchalnykh zakladiv z chasu poiavy pershykh universytetiv do sohodennia [Changes in the architectural image of buildings of higher educational institutions from the time of the first universities to the present]. *Naukovyi visnyk budivnytstva [Scientific bulletin of construction]*. 2017. T. 90, № 4. S. 54–61. URL: https://vestnik-construction.com.ua/images/pdf/4_90_2017/11.pdf [in Ukrainian].
7. Kovalskyi L., Pavlenko O. Evoliutsiia zakladiv arkhitekturno-khudozhnoi osvity [Evolution of architectural and art education institutions]. *Arkhitekturnyi visnyk KNUBA [KNUBA architectural bulletin]*. S. 519–523. URL: <https://repository.knuba.edu.ua/bitstream/handle/987654321/3590/65.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (data zvernennia: 27.11.2022). [in Ukrainian]
8. Shymko V. A. (2019) Pytannia yakisnoi modernizatsii arkhitekturnoho seredovyshcha u vyshakh [The issue of qualitative modernization of the architectural environment in universities]. *Hirnychi visnyk [Mining Herald]*. 2019. № 106. S. 55–59. URL: <https://doi.org/10.31721/2306-5435-2019-1-106-55-59> (data zvernennia: 27.11.2022) [in Ukrainian].
9. Holubchak K. (2019) Osoblyvosti formuvannia innovatsiinoho kreatyvnoho prostoru u strukturi zakladu vyshchoi osvity [Peculiarities of the formation of an innovative creative space in the structure of a higher education institution]. Vol. 1, 2. 55–62. URL: <https://doi.org/10.23939/sa2019.02>. (data zvernennia: 27.11.2022) [in Ukrainian].
10. Homon O. O., Kovalska H. L. (2022) Metodyka proektuvannia osvitnikh kompleksiv na osnovi unifikovanykh blok-moduliv [Methodology for designing educational complexes based on unified block modules]. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia [Modern problems of architecture and urban planning]*. 63. 218–226. URL: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.63.218-226> (data zvernennia: 27.11.2022) [in Ukrainian].
11. Safronov V. K., Safronova O. O. (2022) Deiaki aspekty formuvannia informatsiino-emotsiinoi skladovoi dyzainu arkhitekturnoho seredovyshcha [Some aspects of the formation of the informational and emotional component of the design of the architectural environment]. *Suchasni problemy arkhitektury ta mistobuduvannia [Modern problems of architecture and urban planning]*. 63. 100–109. URL: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2022.63.100-109> (data zvernennia: 27.11.2022) [in Ukrainian].
12. Katola Kh. «Zelena» arkhitektura universytetskykh kampusiv [«Green» architecture of university campuses]. *Lviv Polytechnic National University Institutional Repository* <http://ena.lp.edu.ua>. 149–154. URL: <https://ena.lpnu.ua:8443/server/api/core/bitstreams/9c0a64fa-ad6c-446c-b80e-4d7a89e9c7b4/content> (data zvernennia: 27.11.2022) [in Ukrainian].
13. Vent O. V. (2020) Osoblyvosti orhanizatsii landshaftnoho seredovyshcha zakladiv vyshchoi osvity na prykladi NAU [Peculiarities of the organization of the landscape environment of institutions of higher education on the example of NAU]: avtoref. mahisterska robota : 191. Kyiv. URL: https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/45214/1/Vent_O_V_avtoreferat.pdf (data zvernennia: 27.11.2022) [in Ukrainian].

Подано до редакції 05.12.22